

Alchemilla vulgaris

Foto: Wil Dorresteyn

Nomenclatuur/etymologie

De geslachtsnaam *Alchemilla* is afgeleid van het woord alchemie. In de middeleeuwen verzamelden alchemisten de waterdruppels die zich 's ochtends op de bladeren verzamelden (guttatie en dauw). Men geloofde dat dit water, dat door de plant zelf gezuiverd leek te worden, magische en geneeskrachtige eigenschappen bezat en gebruikt kon worden in de zoektocht naar de Steen der Wijzen. De soort aanduiding *vulgaris* is Latijn voor gewoon of algemeen voorkomend. De Nederlandse naam Vrouwenmantel verwijst naar de vorm van het blad, dat met zijn geplooiden randen doet denken aan de waaivormige mantel die vrouwen, en in religieuze context de Maagd Maria, in vroeger tijden droegen.

Voorzitter: voorzitter.nrv@gmail.com
Secretariaat: secretariaat.nrv@gmail.com
Webmaster: webmasternrv@gmail.com

Website: nrvwebsite.nl
Facebook: <https://www.facebook.com/groups/505404964892414>

Taxonomie

De taxonomische indeling van *Alchemilla vulgaris* is complex omdat het vaak wordt beschouwd als een aggregaat (een groep van zeer nauw verwante micro-soorten) in plaats van één enkele soort. Volgens de moderne indeling is de naam technisch gezien vaak een synoniem voor specifieke soorten binnen deze groep, zoals *Alchemilla acutiloba*. De algemene lijn is als volgt:

- Rijk: Plantae (Planten)
- Stam: Tracheophyta (Vaatplanten)
- Klasse: Magnoliopsida (Tweezaadlobbigen)
- Orde: Rosales
- Familie: Rosaceae (Rozenfamilie)
- Geslacht: *Alchemilla*
- Soort: *Alchemilla vulgaris* (of *Alchemilla vulgaris* agg.)

Synoniemen

Vanwege de ingewikkelde taxonomie en de apomictische voortplanting (waarbij zaden worden gevormd zonder bevruchting, wat leidt tot vele micro-soorten), zijn er veel synoniemen en verwante namen in omloop. De belangrijkste zijn:

- *Alchemilla acutiloba* (volgens Kew is dit de geaccepteerde naam voor wat vaak *A. vulgaris* werd genoemd)
- *Alchemilla acutangula*
- *Alchemilla xanthochlora* (wordt vaak verward met of gezien als onderdeel van het *A. vulgaris* complex)
- *Alchemilla sylvestris*
- Spitslobbige vrouwenmantel (Nederlandse naam voor *A. acutiloba* / *A. vulgaris*)
- Onze-lieve-vrouwenmantel

Variëteiten en cultivars

In tegenstelling tot de in tuinen zeer populaire zachte vrouwenmantel (*Alchemilla mollis*), zijn er van de echte *Alchemilla vulgaris* (de wilde of gewone vrouwenmantel) nauwelijks specifieke cultivars in de handel. De plant wordt voornamelijk als botanische soort verkocht, vaak ten behoeve van kruidentuinen, inheemse tuinen of voor medicinaal gebruik. Veel cultivars die in tuincentra worden aangeboden onder de naam Vrouwenmantel behoren feitelijk toe aan *Alchemilla mollis* (zoals 'Thriller') of *Alchemilla erythropoda*. Er zijn geen wijdverspreide, benoemde cultivars van *Alchemilla vulgaris* bekend die afwijken van de wilde vorm.

Familie

Alchemilla vulgaris behoort tot de grote en diverse familie van de *Rosaceae* oftewel de Rozenfamilie. Deze familie omvat naast rozen ook veel bekende fruitsoorten en sierheesters.

Hoogte

De gewone vrouwenmantel is een polvormende plant. De hoogte van het bladerdek ligt meestal rond de 15 tot 30 centimeter. Wanneer de plant in bloei staat, kunnen de bloemstengels een hoogte bereiken van 30 tot 50 centimeter, afhankelijk van de voedselrijkdom en vochtigheid van de bodem.

Bloemkleur

De bloemen van *Alchemilla vulgaris* zijn klein en onopvallend, maar in grote getale aanwezig waardoor ze een wolkachtig effect geven. De kleur is geelgroen tot chartreuse. Ze hebben geen kroonbladen, maar wel een dubbele kelk die de kleur bepaalt.

Bladkleur

Het blad is dof groen tot heldergroen van kleur. In tegenstelling tot *Alchemilla mollis*, die grijsgroen en zacht behaard is, is het blad van *Alchemilla vulgaris* doorgaans gladder (kaal of slechts dun behaard) en groener. De bladeren zijn niervormig tot rond, handlobbig en hebben een gezaagde bladrand. Een kenmerkende eigenschap is het vermogen om waterdruppels op het blad vast te houden als parels.

Bloeiperiode

De bloeiperiode van deze soort valt in het late voorjaar tot de zomer. De hoofdbloei vindt plaats van mei tot en met september. Vaak is er een piek in juni.

Standplaats

Alchemilla vulgaris is niet erg kieskeurig, maar geeft de voorkeur aan een standplaats in de zon of halfschaduw. De plant gedijt het beste op een bodem die vochthoudend tot vochtig is, en redelijk voedselrijk. In de natuur is de plant vaak te vinden in graslanden, bermen, lichte loofbossen en langs waterkanten. De plant verdraagt tijdelijke droogte minder goed dan *Alchemilla mollis*.

Herkomst

Het verspreidingsgebied van *Alchemilla vulgaris* (als aggregaat) beslaat een groot deel van Europa, Noord-Azië en groenland. De plant is inheems in Nederland en België, hoewel bepaalde micro-soorten zeldzamer zijn dan anderen.

Soort gewas

Het is een overblijvende, kruidachtige vaste plant. De plant sterft in de winter bovengronds af (of blijft in zachte winters deels groen) en loopt in het voorjaar weer uit vanuit de wortelstok. Naast sierwaarde staat de plant historisch bekend als geneeskrachtig kruid, met name voor vrouwenandoeningen (vanwege de samentrekkende werking van tannines).

Vermeerderingswijze

De plant vermeerdert zich gemakkelijk via zaad. Een bijzonderheid bij *Alchemilla* is apomixis: de zaden worden gevormd zonder dat er bevruchting aan te pas komt, waardoor de nakomelingen genetisch identiek zijn aan de moederplant. Daarnaast kan de plant vermeerderd worden door het scheuren (delen) van de pol. Dit kan het beste gebeuren in het voorjaar of de herfst.

Klimaatzone

Alchemilla vulgaris is zeer winterhard en bestand tegen koude klimaten. De plant valt in USDA zones 3 tot 9. Hij overleeft strenge vorst zonder problemen, zolang de grond niet 's winters extreem nat blijft (wat tot wortelrot kan leiden).

Insecten

Hoewel de bloemen klein zijn en geen nectarrijke kroonbladen hebben, worden ze bezocht door diverse kleine insecten, waaronder vliegen en kleine bijensoorten. Ze spelen een bescheiden rol in de biodiversiteit van een tuin. De plant is doorgaans niet erg gevoelig voor plagen.

Bronvermelding

- <https://powo.science.kew.org/taxon/urn:lsid:ipni.org:names:721666-1>
 - <https://www.verspreidingsatlas.nl/0046>
 - <https://www.rhs.org.uk/plants/952/alchemilla-vulgaris/details>
 - [https://wildflowerfinder.org.uk/Flowers/L/LadysMantle\(Garden\)/LadysMantle\(Garden\).htm](https://wildflowerfinder.org.uk/Flowers/L/LadysMantle(Garden)/LadysMantle(Garden).htm)
-

Samenvatting

Onderwerp	Resultaat
Nomenclatuur/etymologie	<i>Alchemilla</i> (kleine alchemist), <i>vulgaris</i> (gewoon/algemeen). NL: Vrouwenmantel.
Taxonomie	Familie: Rosaceae, Geslacht: <i>Alchemilla</i> , Soort: <i>Alchemilla vulgaris</i> (aggregaat).
Synoniemen	<i>Alchemilla acutiloba</i> , <i>Alchemilla acutangula</i> , <i>Alchemilla sylvestris</i> , Onze-lieve-vrouwenmantel.
Variëteiten en cultivars	Geen specifieke cultivars bekend voor de wilde soort; vaak verward met <i>Alchemilla mollis</i> .
Familie	Rosaceae (Rozenfamilie).
Hoogte	15-30 cm (blad), 30-50 cm (bloei).
Bloemkleur	Geelgroen tot chartreuse.
Bladkleur	Dof groen tot heldergroen, gladder dan <i>A. mollis</i> .
Bloeiperiode	Mei tot september.
Standplaats	Zon tot halfschaduw, vochthoudende en voedselrijke bodem.
Herkomst	Europa, Noord-Azië, Groenland.
Soort gewas	Kruidachtige vaste plant, geneeskrachtig kruid.
Vermeerderingswijze	Zaad (apomixis) en scheuren (delen).
Klimaatzone	USDA zone 3 tot 9 (zeer winterhard).
Insecten	Wordt bezocht door kleine insecten zoals vliegen en kleine bijen.